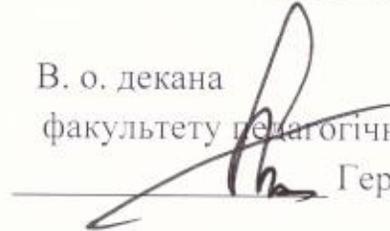

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка
Кафедра спеціальної освіти

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

В. о. декана
факультету педагогічної освіти
Герцюк Д.Д.

«__» березня 2023 року

ПРОГРАМА ДЕРЖАВНОГО ІСПИТУ ЗІ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ
Основи логопедії та методики корекційного та інклюзивного навчання
для студентів денної та заочної форми навчання
спеціальності 012 «Дошкільна освіта»
освітнього рівня «бакалавр»

Укладачі:
Бушак О.О.
Ферт О.Г.

Програма державного іспиту зі спеціалізації Основи логопедії та методики корекційного та інклюзивного навчання для студентів денної та заочної форми навчання спеціальності 012 «Дошкільна освіта»

РОЗРОБЛЕНО ТА
ВНЕСЕНО:

Кафедра спеціальної освіти факультету педагогічної освіти Львівського національного університету імені Івана Франка.

УКЛАДАЧІ ПРОГРАМИ:

доктор педагогічних наук, професор кафедри спеціальної освіти Ферт О.Г.;
асистент кафедри спеціальної освіти Бушак О.О.

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО

на засіданні кафедри початкової та дошкільної освіти

Протокол № 8 від «07» березня 2023 року

Завідувач кафедри проф. Мачинська Н.І.

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО

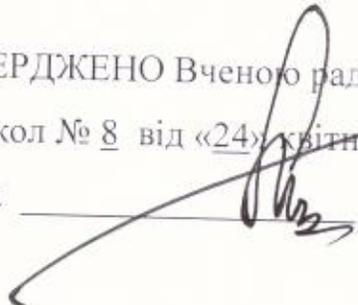
на навчально-методичній комісії факультету педагогічної освіти

Протокол № 5 від «21» квітня 2023 року

Голова НМК доц. Нос Л. С.

ЗАТВЕРДЖЕНО Вченою радою факультету педагогічної освіти

Протокол № 8 від «24» квітня 2023 року

Голова доц. Герцюк Д.Д.

Пояснювальна записка

Державний екзамен «Основи логопедії та методики корекційного та інклюзивного навчання» є одним із видів атестації випускників, що уможлиблює оцінити їхню готовність до професійної діяльності.

Програму державного екзамену «Основи логопедії та методики корекційного та інклюзивного навчання» розроблено з урахуванням теоретичних знань та практичних вмінь майбутніх фахівців дошкільної освіти.

Зазначена програма має не тільки забезпечити єдність вимог і необхідний рівень проведення державного іспиту, а й допомогти студентам зосередити увагу на повторенні та систематизації раніше вивченого матеріалу з найважливіших питань, що винесені на екзамен.

Завданням державного екзамену є перевірка рівня професійно-педагогічної готовності випускників до виконання своїх професійних обов'язків, оволодіння методиками роботи з дітьми з особливими потребами в освітньому середовищі.

Структура і зміст екзаменаційних білетів.

До першого та другого питання при складанні екзаменаційних білетів включено матеріал теоретичного характеру. Третє питання передбачає вміння студента застосовувати теоретичні знання при виконанні завдань практичного характеру.

Зразок екзаменаційного білета:

Білет № _____

1. Алалія як системне недорозвинення мовленнєвої діяльності. Етіологія, класифікація, напрямки корекційно-педагогічної роботи при алаліях.
2. Зробіть порівняльну характеристику основних моделей інвалідності.
3. Опишіть структуру індивідуального корекційного заняття для дітей з порушенням мовлення.

Така структура дає можливість творчо підійти до формування екзаменаційних білетів, охопити основні методики корекційної освіти у закладах дошкільної освіти. Кожне питання містить структурні компоненти, що для студента є орієнтиром або навіть умовним планом відповіді на екзамені.

На державному екзамені студенти повинні знати характеристику історичних та сучасних теоретичних підходів до навчання дітей з особливими освітніми потребами в тому числі і у закладах дошкільної освіти, проводити методичний аналіз матеріалу, що вивчається.

Студенти мають вміти працювати з підручником, уміло використовувати дидактичні можливості методичного апарату планувати навчальний матеріал; складати план-конспект заняття: визначати тип заняття, розробляти зміст і структуру, формувати мету, цілі і завдання; володіти технологією основних методів і прийомів навчання;

Студенти мають володіти методами корекційно-виховної та відновлювальної роботи при різних за етіологією та механізмами порушеннях; знати принципи, форми, методи й прийоми організації виховного процесу для дітей з особливими потребами

Оцінювати відповіді студентів необхідно відповідно до нормативних документів Університету. Потрібно зважати на змістовність, аргументованість, творчий аспект відповіді, культуру мовлення, педагогічне бачення і конструктивний підхід випускника, його інтелект, вміння аналізувати, виділяти головні закономірності, висловлювати власні судження.

Зміст програми

Основи логопедії

Модуль 1. Загальні поняття логопедії.

Логопедія як спеціальна педагогічна наука. Анатомо-фізіологічні механізми мовлення. Основні періоди формування мовлення в онтогенезі. Етіологія порушень мовлення. Класифікації мовленнєвих порушень. Методи логопедичного впливу.

Модуль 2. Характеристика мовленнєвих порушень.

Дислалія, визначення, історичний аспект розвитку проблеми. Форми дислалії.

Дизартрія. Форми дизартрії за клінічною класифікацією (в залежності від осередку ураження). Клініко-психологічна та психолого-педагогічна характеристика дітей з дизартрією.

Заїкання. Симптомокомплекс заїкання. Клінічні і психологічні особливості прояву заїкання.

Порушення голосу. Ринологія. Первинні та вторинні порушення в структурі порушення при ринології.

ФФНМ, ЗНМ: теоретичні основи проблеми фонетико-фонематичного недорозвинення та загального недорозвинення мовлення.

Алалія. Дитяча афазія. Сучасні класифікації алалії і характеристика основних форм. Моторна, сенсорна алалія. Причини, механізми, симптоматика. Класифікації, форми афазій.

Порушення писемного мовлення. Профілактика порушень писемного мовлення в дошкільному віці.

Модуль 3. Особливості корекційної роботи з дошкільниками з ТПМ.

Методика корекційної роботи при дислалії. Порушення вимови [J] (йотацізм), [к]-[к'], [т]-[т'] [г]-[г'], [х]-[х']. (каппацізм, паракаппацізм, гамацізм, хітизм). Порушення вимови свистячих [с]-[с'], [з]-[з'], [ц]-[ц'], [дз]-[дз'], шиплячих звуків [ш]-[ш'], [ж]-[ж'], [ч]-[ч'], [дж]. Порушення вимови звуків [л]-[л'], [р]-[р'] (ламбдацізм, параламбдацізм, ротацізм і параротацізм).

Система корекційної педагогічної роботи при дизартрії. Мовленнєва терапія при різних формах дизартрії.

Сучасний комплексний лікувально-педагогічний підхід до подолання заїкання.

Профілактика порушень голосу і профілактична робота з запобігання рецидивів голосової патології. Організація логопедичної допомоги дітям з різними голосовими порушеннями.

Корекційна робота при вроджених незрощеннях твердого і м'якого піднебіння.

Методичні основи проведення індивідуальних та фронтальних корекційних занять з дітьми з фонетико-фонематичним недорозвиненням мовлення (ФФНМ). Сучасний підхід до проблеми логопедичного обстеження дітей із недорозвиненням мовлення Основні принципи та напрямки корекційної роботи при ЗНМ.

Система корекційно-логопедичної роботи при алалії. Корекційно-педагогічна робота з подолання дитячої афазії.

Сучасний стан питання про порушення письма і читання. Зв'язок порушень письма і читання з порушеннями вербальних і невербальних психічних функцій. Передумови навчання дошкільників грамоти.

Методики корекційного та інклюзивного навчання

Модуль 1. Корекційна педагогіка в системі педагогічних наук

Об'єкт, предмет і завдання корекційної педагогіки. Взаємозв'язок корекційної педагогіки з іншими галузями знань. Основні положення корекційної діяльності Принципи корекційно-педагогічної діяльності.

Модуль 2. Формування сучасних підходів допомоги дітям з особливими потребами.

Процес формування сучасної освітньої політики Історичний розвиток корекційної освіти. Формування основних моделей інвалідності. Нормативно – правове забезпечення спеціальної та інклюзивної освіти в Україні. Універсальний дизайн у навчанні. Сучасний погляд на спеціальну освіту

Організація міжвідомчої співпраці. Поняття доступності та універсального дизайну. Складові універсального дизайну у навчанні: архітектурна, матеріально-технічна, методична, людські ресурси. Диференційоване викладання - загальні принципи.

Модуль 3. Особливості соціалізації дитини з інвалідністю

Вплив оточуючого середовища на формування та розвиток особистості. Дитина з інвалідністю в умовах сегрегації, спеціальних класів та інклюзивного середовища. Розвиток соціальних навичок у процесі навчання. Взаємодія дітей з різним рівнем розвитку в умовах освітнього середовища

Модуль 4. Мультидисциплінарний підхід до побудови навчального процесу.

Роль педагога у забезпеченні супроводу дитини з особливими потребами.

Спільне консультування та викладання. Співпраця з родиною дітей з комплексними порушеннями в умовах спеціального закладу. Особливості організації спеціальних класів в умовах загальноосвітнього простору.

Організація навчання та виховання дітей з різними видами порушень психофізичного розвитку. Особливості навчання дітей з сенсорними порушеннями та порушеннями опорно-рухового апарату. Навчання дітей з порушенням психо-емоційної сфери, інтелектуальним порушенням та аутизмом в умовах спеціального загальноосвітнього середовища. Навчання дітей з поведінковими розладами (гіперкінетичними – Гіперактивний розлад з дефіцитом уваги (ГРДУ) та ін. Діагностування та навчання дітей з тяжкими порушеннями мовлення.

Питання до комплексного державного іспиту з основ логопедії та методики корекційного та інклюзивного навчання

Перелік питань до іспиту

Блок 1

1. Логопедія як галузь спеціальної педагогіки. Історія розвитку та становлення логопедії як науки. Предмет, об'єкт, методи та основні завдання логопедії.
2. Типи та види занять у інклюзивній групі для дітей з ТПМ, основні завдання, що реалізуються на цих заняттях.
3. Взаємозв'язок вихователя з вчителем - логопедом в процесі корекційної роботи.
4. Основні завдання та напрямки роботи вихователя з дошкільниками з ТПМ.
5. Обладнання інклюзивної групи.
6. Портфоліо вихователя групи для дітей з порушенням мовлення.
7. Особливості розпорядку дня інклюзивної групи.
8. Типи та види занять у групі для дітей з порушеннями мовлення, основні завдання, що реалізуються на цих заняттях.
9. Особливості досягнення освітніх результатів дитини з важкою формою дизартрії у дошкільній групі.
10. Особливості досягнення освітніх результатів дитини з аутизмом у дошкільній групі.
11. Особливості досягнення освітніх результатів з сенсорною алалією.
12. Особливості досягнення освітніх результатів дитини зі зниженим слухом.
13. Особливості досягнення освітніх результатів зі зниженим зором
14. Основні напрями корекційно-виховної роботи при дислалії.
15. Етапи корекційної роботи при дислалії.
16. Основні напрями корекційно-виховної роботи при алалії.
17. Основні напрями корекційно-виховної роботи дитини з ДЦП.

- 18.Продемонструйте постановку [л] за наслідуванням. Запропонуйте послідовність автоматизації, підберіть чистомовки та скоромовки для автоматизації цього звуку.
- 19.Продемонструйте постановку [с] за наслідуванням.
- 20.Запропонуйте послідовність автоматизації, підберіть чистомовки та скоромовки для автоматизації цього звуку.
- 21.Особливості постановки звуку [ш]. Запропонуйте артикуляційні вправи, які передують його постановці.
- 22.Продемонструйте постановку [р] за наслідуванням. Запропонуйте послідовність автоматизації, підберіть чистомовки та скоромовки для автоматизації цього звуку.
- 23.Розробіть поради для батьків дітей із заїканням.
- 24.Продемонструйте ігри та вправи для розвитку дрібної моторики дітей із порушеннями мовлення.
- 25.Підберіть практичні завдання, ігри та вправи для розвитку координації рухів та просторової орієнтації дітей з порушенням мовлення за допомогою музикотерапії.
- 26.Підберіть практичні завдання, ігри та вправи для дошкільників на розвиток фонематичного аналізу та синтезу.
- 27.Підберіть практичні завдання, ігри та вправи на розвиток фонематичного сприймання в дітей дошкільного віку.
- 28.Підберіть комплекс артикуляційних вправ для постановки свистячих та шиплячих звуків.
- 29.Продемонструйте вправи на дихання та артикуляційні вправи для постановки [р].
- 30.Продемонструйте артикуляційні вправи, постановку та автоматизацію [к]
- 31.Запропонуйте фрагмент заняття з переказу казки для дітей середньої групи
- 32.Запропонуйте фрагмент заняття з розвитку зв'язного мовлення з дітьми старшої групи.

33. Запропонуйте фрагмент заняття з дітьми старшої групи зі складання розповіді за серією сюжетних картинок.
34. Сутність поняття дислалії. Причини її виникнення. Механізми, симптоматика, класифікація.
35. Визначення понять «дизартрія», «анартрія». Симптоматика дизартрії. Класифікація дизартрій.
36. Загальне недорозвинення мовлення (ЗНМ) як системне порушення. Психолого-педагогічні особливості дітей із I, II, рівнями ЗНМ.
37. Загальне недорозвинення мовлення (ЗНМ) як системне порушення. Психолого-педагогічні особливості дітей із III, IV рівнями ЗНМ.
38. Фонетико-фонематичне недорозвинення мовлення (ФФНМ). Характеристика порушень фонематичних процесів. Особливості організації логопедичної роботи з розвитку фонематичних процесів.
39. Класифікація порушень мовлення. Клініко-педагогічний та психолого-педагогічний підходи до класифікації мовленнєвих порушень. Їх порівняльна характеристика.
40. Сутність поняття заїкання та його причини. Характеристика невротичної, неврозоподібної та змішаної форм заїкання: причини, механізми, симптоматика.
41. Дисграфія, дислексія. Причини, класифікація. Пропедевтична робота виникнення порушень писемного мовлення в дошкільному віці.
42. Алалія як системне недорозвинення мовленнєвої діяльності. Етіологія, класифікація, напрямки корекційно-педагогічної роботи при алаліях.
43. Сутність поняття ринолалії. Етіологія, класифікація. Психолого-педагогічна характеристика дошкільників з ринолалією.
44. Дитяча афазія.. Причини, форми, корекційна робота
45. Вікові особливості розвитку дітей від народження до 3-ох років. Особливості розвитку мовлення.
46. Вікові особливості розвитку дітей від 3-6 років. Особливості розвитку мовлення.

Блок 2

1. Дайте визначення понять інклюзивна освітня політика, інклюзія, інклюзивна освіта, інклюзивний підхід
2. Назвіть основні філософські засади інклюзивної освіти в контексті загальних понять та у педагогічному вимірі.
3. Предмет, об'єкт та завдання корекційної педагогіки її місце в системі педагогічних наук
4. Окресліть основні історичні передумови розвитку інклюзивної освіти
5. Зробіть порівняльну характеристику основних моделей інвалідності.
6. В чому полягає роль громадянського суспільства у розвитку інклюзії?
7. Особливості діяльності громадських організацій в Україні.
8. Міжнародне нормативно-правове забезпечення для людей з інвалідністю.
9. Українська законодавча база з питань інклюзії.
10. Охарактеризуйте особливості міжвідомчої взаємодії у процесі організації інклюзивного освітнього середовища
11. Що таке архітектурна доступність та універсальний дизайн?
12. Особливості поняття універсального дизайну у освітньому контексті
13. Охарактеризуйте загальні принципи диференційованого викладання в загальноосвітньому середовищі.
14. Що таке середовище? Які види середовища ви знаєте?
15. Складові соціального вміння. Окресліть основні соціальні навички та особливості їх динаміки в процесі навчання
16. Як ви розумієте поняття мультидисциплінарного підходу до діагностування можливостей дитини та планування навчального процесу?
17. Охарактеризуйте особливості спільного консультування та викладання в інклюзивному освітньому середовищі
18. Роль батьків у мультидисциплінарній команді.

19. Особливості співпраці з родиною в умовах вітчизняного освітнього простору.
20. Основні проблеми залучення дитини зі складними комплексними порушеннями до освітнього середовища .
21. Спеціальні класи в умовах загальноосвітнього середовища. Основні переваги і недоліки.
22. Забезпечення принципу послідовності навчального процесу в контексті спеціальної освіти для дітей з комплексними порушеннями.
23. Взаємодія дітей з різним рівнем розвитку в умовах освітнього середовища.
24. Особливості навчання дітей з сенсорними порушеннями.
25. Особливості інклюзії дітей з порушенням опорно-рухового апарату.
26. Навчання дітей з порушенням психо-емоційної сфери .
27. Особливості залучення дітей з інтелектуальними порушеннями до освітнього середовища
28. Особливості навчання дітей з аутизмом .
29. Навчання дітей з поведінковими розладами (гіперкінетичними – Гіперактивний розлад з дефіцитом уваги (ГРДУ) та ін.
30. Діагностування та навчання дітей з тяжкими порушеннями мовлення.
31. Навчання дитини з порушенням зору.
32. Дитина з порушенням слуху у загальноосвітньому середовищі.
33. Особливості залучення дитини з епілепсією до середовища загальноосвітнього закладу.
34. Стратегії підтримки дитини з порушенням опорно-рухового апарату в умовах загальноосвітньої школи.
35. Дитина з порушеннями інтелектуального розвитку в умовах інклюзії, особливості навчання та соціальної підтримки.
36. Особливості планування навчального процесу для дітей з розладами спектру аутизму.
37. Співпраця педагога і батьків у допомозі дитині з аутизмом.
38. Робота з батьками дітей з ГРДУ. Роль педагога.

39. Співпраця педагога та представників психолого-медико-педагогічної консультації. Основні акценти.

40. Основні виклики у роботі педагога з дітьми, які мають порушення розумового розвитку.

Література

1. Богданова І. М. Соціальна педагогіка / І. М. Богданова. – К., 2008. – 343 с.
2. Боднар В. Виростити конкурентоспроможного учителя. Управління формуванням професійної компетентності вчителя початкового навчання / В. Боднар, І. Шапошнікова // Управління освітою. – 2006. – № 22. – С. 12–16.
3. Васянович Г. П. Методологічні контексти педагогічної науки на сучасному етапі її розвитку / Г. П. Васянович // Педагогіка і психологія професійної освіти : наук.-метод. журн. – Львів, 2013. – № 3. – С.9–30.
4. Вишневецький О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки / О. Вишневецький. – Дрогобич : Коло, 2006. – 364 с.
5. Вісник проекту інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні. – Жовтень 2009–лютий 2010. – С. 23.
6. Даніелс Е. Р. Залучення дітей з особливими потребами до загальноосвітніх класів / Елен Р. Даніелс, Кей Стаффорд. – Львів, 2000. – 255 с.
7. Данілавічюте Е. А. Стратегії викладання в інклюзивному класі : навч.-метод. посіб. / Е. А. Данілавічюте, С. В. Литовченко. – К. : Видавн. група “А.С.К.”, 2012. – 360 с. – (Серія “Інклюзивна освіта”).
8. До побудови загальної теорії корекційної педагогіки: визначення предмету науки // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Сер. 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія / відп. ред. В. М. Синьов. – К. : НПУ, 2005. – С. 3–23.
9. Енциклопедія освіти / гол. ред. В.Г. Кремень ; Акад. пед. наук України. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
10. Інвалідність та суспільство : навч.-метод. посібник. – К., 2012. – 216 с.
11. Інноваційні моделі соціальних послуг. Т. 1. Український фонд соціальних інвестицій. – К: 2006. – 320 с.
12. Капська А. Й. Актуальні проблеми соціально-педагогічної роботи: модульний курс дистанційного навчання / А. Й. Капська, О. В. Безпалько, Р. Х. Вайнола ; заг. ред. А. Й. Капської. – К. : [б. и.], 2002. – 164 с.

13. Капська А. Й. Соціальна педагогіка : підручник / А. Й. Капська, О. В. Безпалько, Р. Х. Вайнола. – К. : Центр учб. літ-ри, 2011. – 488 с.
14. Клепко С. Ф. Філософія освіти в європейському контексті / С. Ф. Клепко. – Полтава : ПОІППО, 2006. – 328 с.
15. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи / А. А. Колупаєва. – К. : “Самміт-книга”, 200. –, 269 с.
16. Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю // Резолюція Генеральної Асамблеї ООН. – 2009. – № 61/106.
17. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР Із змінами і доповненнями, внесеними Законами України від 8 грудня 2004 року
18. № 2222-IV, від 1 лютого 2011 року N 2952-VI, від 19 вересня 2013 року № 586-VII, від 21 лютого 2014 року № 742-VII. Сайт “Ліга закон” // [Електронний ресурс]/ Режим доступу – http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/Z960254k.html
19. Краплич Р. Проекти та управління ними : практ. посіб. для неприбуткових організацій. Фондація ім. князів-благодійників Острозьких [Україна] / Р. Краплич. – Рівне: 2004. – 120 с.
20. Логопедія. Підручник. / За ред. М. К. Шеремет. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. – 376 с.
21. Логопсихологія : навч. посіб. / С. Ю. Конопляста, Т. В. Сак ; за ред. М. К. Шеремет. – К. : Знання, 2010. – 293 с.
22. Лорман Т. Інклюзивна освіта : практ. посіб. Проект інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні / Тім Лорман, Джоан Деспелер, Девид Харві. – К., 2010. – 295 с.
23. Лупарт Д. Шкільна реформа у Канаді: перехід від роздільних систем освіти до інклюзивних шкіл / Д. Лупарт, Ч. Веббер ; Університет м. Калгарі, провінція Альберта. Проект освіти для особливих потреб у Канаді. Канадсько-українська мережа досліджень (КУМД). – 2007. – Лют. – 98 с.
24. Савченко М.А., Методика виправлення вад вимови фонем у дітей: Навчальний посібник / Тернопіль, 2011. - 160 с.

25. Синьов В. М. Педагогічний словник / за ред. М. Д. Ярмаченка. – К. : Пед. думка, 2001.
26. Соціальні послуги на рівні громади для осіб з інтелектуальною недостатністю / відп. ред. В. М. Синьов. – К., 2004. – 312 с
27. Специфіка роботи соціального гувернера з сім'ями, що мають дітей з особливими потребами : метод. реком. до вивчення курсу „Основи соціального гувернерства” / [уклад. Л. І. Кобилянська]. – Чернівці : ЧНУ, 2001. – 38 с.
28. Тренінгові модулі. Серія навчальних матеріалів. Організаційний розвиток. Врядування неурядових організацій. Менеджмент неурядових організацій. Життєздатність неурядових організацій. Відстоювання інтересів дітей з особливими потребами. – К., 2011. – 243 с.
29. Ферт О. Діяльність Львівського інклюзивного ресурсного центру як інструменту формування інклюзивної освітньої політики в регіоні на основі напрацювань канадсько-українського проекту “Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні. Аналіз досягнень та проблемних питань / О. Ферт // Вища освіта України. – 2012. – С. 387–394.
30. Ферт О. Вплив просвітницької діяльності в середовищі педагогів на диференціацію навчання дітей з особливими освітніми потребами в загальноосвітніх закладах та формування інклюзивної освітньої політики у Львівському регіоні / О. Ферт // Вища освіта України. – К., 2011. – Т. II (27). – С. 436–440.
31. Ферт О. Історико-соціальні засади становлення й розвитку інклюзивної освіти / О. Ферт // Вища освіта України. – 2010. – Т. I (19). – С. 524–530.
32. Ферт О. Обдаровані діти з ГРДУ: позитивні сторони та складності у навчанні / О. Ферт // Креативність і творчість. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Соціологія. Психологія. Педагогіка. – К., 2009. – Темат. вип. № 1. – С. 144–147.
33. Ферт О. Організація середовища та ефективної роботи у класній кімнаті для учнів з ГРДУ / О.Ферт // Дефектологія. – 2009. – Вип. 3. – С. 15–

34. Ферт О. Психолого-педагогічні умови підготовки фахівців до роботи з гіперактивними учнями в системі загальноосвітніх закладів України / О.Ферт // Вища освіта України. – К., 2008. – Т. II (9). – С. 572–577.
35. Ферт О. Розвиток соціальних навичок дитини з ГРДУ в колективі однолітків / Ольга Ферт // *Rozwój polskiej i ukraińskiej teorii i praktyki pedagogicznej na przestrzeni XIX–XXI wieku*. Т. 3. Dziecko w teorii i praktyce pedagogicznej. Розвиток польської та української освіти і педагогічної думки (XIX–XX ст.). Т.3. Дитина в педагогічній теорії і практиці. Publikacja sfinansowana przez Instytut Pedagogiki Uniwersytetu Wrocławskiego, Oficyna Wydawnicza ATUT / red. Anna Haratyk, Iryna Myshchychyn. – Wrocław : Wrocławskie Wydawnictwo Oświatowe, 2014. – S 161–169.
36. Ферт О. Теоретичні підходи до організації інклюзивної освіти в Україні і Канаді / О.Ферт // Гуманітарний вісник Державного вищого навчального закладу “Переяслав –Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди”. – 2013. – Вип. 29. – Т. IV. – С. 512-519.
37. Ферт О. Формування інклюзивної освітньої політики як основний інструмент успішного залучення дітей з особливими освітніми потребами до умов загальноосвітнього середовища / О. Ферт // Вища освіта України. – 2009. – Т. 2. – С. 191–194.
38. Фіцула М. М. Педагогіка / М. М. Фіцула. – К. : Академвидав, 2005. – 559 с.
39. Чарнов Д. Д. Як досягти змін : пер. з англ. / Чарнов Даєн Дж., Ратш Керолін. – Львів: 2002. – 115 с.